

Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Навчально-науковий інститут психології та соціального захисту

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
ХІ Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Львів, 24 травня 2024 р.

Львів – 2024

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 25 квітня 2024 року, протокол № 5.

Рецензенти:

Жигайло Наталія Ігорівна – доктор психологічних наук, професор;
Діденко Олександр Васильович – доктор педагогічних наук, професор.

Особистість в екстремальних умовах: матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 травня 2024 р., м. Львів).
Львів, 2024. 244 с.

Редакційна колегія:

доктор психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.**;
доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М.** (упорядник);
кандидат психологічних наук, доцент **Стельмах О. В.**;
кандидат психологічних наук, доцент **Яремко Р. Я.**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості професійної діяльності фахівців ризиконебезпечних професій в умовах війни; психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійно-екстремальної діяльності; сучасний стан і перспективи психологічної реабілітації особистості в умовах воєнного стану; міждисциплінарні гуманітарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Матеріали подано в авторській редакції.

<i>Світлана Шевцова</i>	
Чинники суїцидальної поведінки студентів у сучасному суспільстві	202
<i>Олеся Думанська, Ольга Луцишин</i>	
Фізичні, психологічні та соціальні ризики соціальних працівників..	206
<i>Анастасія Михайлецька, Роман Яремко</i>	
Статеве виховання як елемент розвитку особистості підлітка	208
<i>Роксолана Лачин</i>	
Вплив соціальних мереж на психічне здоров'я людини	210
<i>Анастасія Метьолкіна</i>	
Психологічні аспекти процесу прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику	214
<i>Роксолана Лачин</i>	
Теоретичне та емпіричне дослідження впливу стилю батьківського виховання на формування самооцінки підлітків	216
<i>Анжела Фітьо, Максим Шмега</i>	
Чинники професійних ризиків для працівників соціальної сфери	220
<i>Марта Стек</i>	
Психологічні особливості задоволеності життям здобувачів вищої освіти в умовах воєнного часу	224
<i>Наші автори</i>	235
<i>Інформація про наукових керівників</i>	243

може призвести до негативних наслідків у вигляді низької самооцінки та обмеженої вольової саморегуляції. Це може виникнути через постійний стрес, пов'язаний з вимогами батьків. З'ясовано, що важливо враховувати гендерні відмінності у формуванні самооцінки. Дослідження показали, що серед хлопців високий рівень самооцінки є більш поширеним, ніж серед дівчат. Це може бути пов'язано з різними суспільними очікуваннями щодо гендерної ролі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінтюк Ю. В. Батьківський авторитет: сутність і закономірності формування. Універсум. 2011. № 3–4. С. 36–38.
2. Вінтюк Ю. В. Психологічний аналіз художнього фільму з навчальною метою (на прикладі фільму «Іграшка»). Science, research, development. # 12. Economy. Management. State and Law. Monografia poconferencyjna. (29.12.2018–30.12.2018 Belgrade). Warszawa: Wydawca: Sp. z.o.o. «Diamond trading tour», 2018. S. 39–41.
3. Анопрієнко О. В. Сім'я як чинник виникнення психоемоційних порушень підлітків. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 12. 2012. Вип. 37 (61). С. 171–174.
4. Шукалова О. С. Дедуктивне дослідження авторитарного стилю сімейного виховання молодших школярів. Харків: ХНПУ, 2013. 206 с.
5. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2020. Вип. 6. С. 10–15.

УДК 37.015.31

Анжела Фітьо, м. Львів

Максим Шмега, м. Львів

Науковий керівник – Лідія Дзюба, м. Львів

ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Ризик – комплексне поняття, яке охоплює ймовірність небажаних подій, випадків з неприйнятними наслідками, і оцінку обсягу цих наслідків. Згідно з ДСТУ 2293-99 «ризик – це ймовірність заподіяння шкоди з урахуванням її тяжкості». Для працівників соціальної сфери професійні ризики є пов'язані з їхньою безпосередньою діяльністю та мають особистісний вимір. Чинниками виникнення професійних ризиків є: 1) певні властивості робочого середовища, 2) взаємодія з клієнтами та їхні поведінкові характеристики; 3) стресові ситуації та відповіді на них.

З-поміж властивостей робочого середовища, що сприяють виникненню ризикових ситуацій, можна виокремити такі: робота в небезпечних районах; обмежені ресурси та відсутність підтримки; відсутність безпеки на робочому місці; гнучкий графік роботи та непередбачувані умови праці.

Соціальні працівники часто працюють у вразливих або небезпечних районах, де можуть бути високі рівні злочинності або наркоманії. Наприклад, працівник, який відвідує клієнтів у районі з підвищеною злочинністю, може зіштовхнутися з ризиком стати жертвою злочину або агресії.

У деяких випадках соціальні працівники можуть працювати у середовищі з обмеженими ресурсами та підтримкою, що призводить до відчуття образи або використання. Наприклад, урядові агентства, які відповідають за соціальну роботу, можуть бути під фінансовим тиском або мати обмежений доступ до необхідних ресурсів для надання ефективної підтримки працівникам.

Деякі соціальні працівники можуть працювати у середовищі з недостатньою безпекою на робочому місці. Це може бути відсутність безпеки на вулиці, так і в приміщенні. Наприклад, працівник, який відвідує клієнтів у їхніх домівках, може зіткнутися з ризиком насильства.

Соціальні працівники часто працюють за гнучким графіком або в непередбачуваних умовах, Це може призводити до відчуття стресу та втоми. Наприклад, працівник, який працює у системі дитячого захисту, може бути викликаний на роботу в будь-який час доби у разі виникнення надзвичайних ситуацій або кризових випадків.

Розуміння цих ризиків, які зумовлені властивостями робочого середовища, дозволяє організаціям і урядовим структурам приймати належні заходи для захисту та підтримки соціальних працівників у їхній професійній діяльності.

Другим чинником професійного ризику для соціальних працівників є взаємодія з клієнтами та їхні поведінкові характеристики. Цей чинник може істотно впливати на благополуччя та безпеку працівників, оскільки соціальні працівники взаємодіють з різними типами клієнтів, такими як діти, сім'ї, люди похилого віку, люди з інвалідністю або особи, які перебувають у складних життєвих ситуаціях. Кожна група має свої унікальні потреби, які вимагають від соціального працівника відповідної уваги та підходу. Окрім цього, соціальні працівники часто мають справу з конфліктними ситуаціями або протиріччями між клієнтами або внутрішніми сімейними конфліктами. Вони повинні вміло

вирішувати конфлікти та встановлювати позитивні взаємини з усіма зацікавленими сторонами..

Клієнти можуть виявляти широкий спектр емоційних реакцій на свої проблеми або на взаємодію з соціальним працівником. Це може включати в себе виразне співпереживання, гнів, злість, апатію або відчуття безпорадності. Соціальні працівники повинні вміло керувати цими емоціями та встановлювати емпатичне спілкування з клієнтами. У деяких випадках соціальні працівники можуть зіткнутися з ризиком фізичного або вербального насильства з боку клієнтів, особливо в ситуаціях кризи або напружених обставинах. Вони повинні бути готові відповідати на такі ситуації та мати плани захисту. Деякі клієнти можуть страждати від тривожних розладів, депресії або інших психічних проблем, що може впливати на їхню поведінку та здатність до співпраці. Соціальні працівники повинні бути готові розпізнавати ці ознаки та надавати відповідну підтримку та ресурси.

Третім чинником професійного ризику для соціальних працівників є стресові ситуації, які можуть виникати з різних причин і вимагати адекватної відповіді для збереження психологічного та фізичного благополуччя. До стресових ситуацій належать: значне робоче навантаження; емоційне перевантаження; конфлікти з колегами або керівництвом; ризик фізичного насильства; баланс роботи та особистого життя.

Соціальні працівники часто мають високий рівень робочого навантаження, особливо в періоди кризових ситуацій або великої кількості клієнтів. Це може призводити до відчуття стресу, перевтоми та професійного вигорання. Відповідь на цю ситуацію може включати розподіл завдань, встановлення пріоритетів та ефективне управління часом.

Співпереживання з клієнтами, які переживають складні ситуації, може призводити до емоційного перевантаження для соціальних працівників. Це може викликати відчуття безпорадності, гніву або глибокого суму. Відповідь на цю ситуацію може включати консультування психолога та відпочинок.

Непорозуміння або конфлікти з колегами або керівництвом можуть також створювати стрес для соціальних працівників. Відповідь на цю ситуацію може включати відкрите спілкування, пошук компромісів та розв'язання конфліктів за допомогою взаємного порозуміння.

Деякі соціальні працівники можуть опинитися у ситуаціях фізичного насильства або загрози з боку клієнтів або їхніх родин. Відповідь на цю ситуацію може включати тренінги з безпеки, розробку планів захисту та звернення до правоохоронних органів.

Брак часу на відпочинок і звільнення від робочих турбот може призвести до перенапруження та стресу. Відповідь на цю ситуацію може включати розробку стратегій самозахисту, планування відпочинку та встановлення границь між роботою та особистим життям.

Реагування на стресові ситуації вимагає уваги до власних потреб та добробуту, а також використання стратегій управління стресом для забезпечення ефективної роботи та доброго самопочуття. Профілактичні заходи на робочому місці для соціальних працівників можуть бути спрямовані на зниження стресу, покращення безпеки та забезпечення психологічного благополуччя.

Підвищення професійної компетентності та навички управління стресом є важливими аспектами для соціальних працівників, оскільки це допомагає їм краще впоратися з викликами професійної діяльності та забезпечує якісну підтримку для клієнтів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутиліна О., Бухай К. Професійне вигорання фахівців соціальної роботи в умовах сімейного права. Соціопростір: міждисциплінарний онлайн-збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи. 2022. № 12. С. 24–32. URL: <https://doi.org/10.26565/2218-2470-2022-12-03>
2. Главацька О. Л. Попередження та подолання професійного вигорання соціальних працівників. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. В. Козубовська. Ужгород: Говерла, 2019. Вип. 2 (45). С. 41–45.
3. Рідкодубська Г. А. Професійне вигорання соціальних працівників. Педагогічні науки: теорія та практика. 2020. № 1. С. 266–271.
4. Романовська О. В., Набільська Є. М. Причини та особливості прояву синдрому «професійного вигорання» в соціальних працівників. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць. 2011. № 3 (11). С. 103–107.
5. Актуальні проблеми соціальної роботи та соціального забезпечення: європейський та національний вимір: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (01–03 червня 2023 року) / за заг. ред. С. Ю. Чернети. Луцьк, 2023. 223 с.
6. Актуальні проблеми соціальної сфери: збірник статей студентів і викладачів / за заг. ред. С. М. Коляденко. Житомир: Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2023. Вип. 13. 91 с.

Наукове видання

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

Літературне редагування, верстка – С. М. Вдович

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності